

УДК 338.22

Баланюк Іван Федорович

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри обліку і оподаткування
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*

Balaniuk Ivan

*Dr. Sc., Professor,
Head of the Department of Accounting and Taxation
Fasyl Stefanyk Precarpathian National University
ORCID: 0000-0002-8320-6383*

Тижбір Наталія Зіновіївна

*аспірантка
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника*

Tyzhbir Nataliia

*Postgraduate Student of the
Fasyl Stefanyk Precarpathian National University
ORCID: 0009-0000-0244-9782*

DOI: 10.25313/2520-2294-2024-10-10394

ЕКОНОМІКА

ГРАНТОВА ПІДТРИМКА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА ЇЇ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТАБІЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

GRANT SUPPORT OF BUSINESS ENTITIES AND ITS ACCOUNTING AND ANALYTICAL SUPPORT AS A TOOL FOR STABILIZING THE SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF TERRITORIAL COMMUNITIES

Анотація. Вступ. Грантова підтримка є важливим інструментом стабілізації соціально-економічного розвитку територіальних громад, особливо у контексті сучасних глобальних викликів та економічних змін. Фінансування від зовнішніх джерел дозволяє суб'єктам господарювання ефективно реалізовувати ініціативи, спрямовані на розвиток інфраструктури, підвищення конкурентоспроможності та створення нових робочих місць. Обліково-аналітичне забезпечення грантової підтримки відіграє ключову роль у прозорості та ефективності використання коштів, допомагаючи підприємствам і органам місцевого самоврядування приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Мета. Метою дослідження є визначення ролі грантової підтримки суб'єктів господарювання у стабілізації соціально-економічного розвитку територіальних громад та її обліково-аналітичного забезпечення для оптимізації управлінських рішень і залучення інвестицій.

Матеріали і методи. У дослідженні використані праці вітчизняних та зарубіжних науковців з питань грантового фінансування, його впливу на соціально-економічний розвиток громад, а також обліково-аналітичного забезпечення грантової підтримки. Використано такі наукові методи: аналізу і синтезу для оцінки ефективності грантового фінансування, діалектичний метод для вивчення обліково-аналітичного забезпечення та абстрактно-логічний метод для формулювання висновків і пропозицій.

Результати. У статті проаналізовано вплив грантових програм на розвиток територіальних громад і підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання. Встановлено, що правильне обліково-аналітичне забезпечення грантів сприяє покращенню управлінських рішень, підвищує прозорість фінансових потоків і забезпечує ефективність використання ресурсів. Обґрунтовано етапи отримання грантових коштів для забезпечення інвестиційної привабливості територіальних громад, що дозволяють підвищити ефективність управління фінансовими ресурсами.

Перспективи. У подальших дослідженнях доцільно зосередити увагу на удосконаленні методів обліково-аналітичного забезпечення грантової підтримки на місцевому рівні, розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення процедур звітності перед грантодавцями та інтеграції результатів грантових програм у довгострокові стратегії розвитку громад. Крім того, перспективним є дослідження механізмів контролю та оцінки ефективності використання грантів у контексті підтримки економічного зростання та стабільності територіальних громад.

Ключові слова: грантова підтримка, суб'єкти господарювання, обліково-аналітичне забезпечення, соціально-економічний розвиток, територіальні громади, стабілізація, інвестиції, управлінські рішення.

Summary. Introduction. Grant support is an important tool for stabilizing the socio-economic development of territorial communities, especially in the context of modern global challenges and economic changes. Financing from external sources allows business entities to effectively implement initiatives aimed at developing infrastructure, increasing competitiveness, and creating new jobs. Accounting and analytical provision of grant support plays a key role in the transparency and efficiency of the use of funds, helping enterprises and local self-government bodies to make informed management decisions.

Purpose. The purpose of the study is to determine the role of grant support for business entities in stabilizing the socio-economic development of territorial communities and its accounting and analytical support for optimizing management decisions and attracting investments.

Materials and methods. The research uses the works of domestic and foreign scientists on grant funding, its impact on the social and economic development of communities, as well as accounting and analytical support for grant support. The following scientific methods were used: analysis and synthesis to evaluate the effectiveness of grant funding, the dialectical method to study accounting and analytical support, and the abstract-logical method to formulate conclusions and proposals.

Results. The article analyzes the impact of grant programs on the development of territorial communities and increasing the efficiency of business entities. It has been established that the correct accounting and analytical provision of grants contributes to the improvement of management decisions, increases the transparency of financial flows and ensures the efficiency of the use of resources. The stages of obtaining grant funds to ensure the investment attractiveness of territorial communities, which allow to increase the efficiency of financial resources management, are substantiated.

Discussion. In further research, it is advisable to focus attention on improving the methods of accounting and analytical provision of grant support at the local level, developing practical recommendations for improving reporting procedures to grantees and integrating the results of grant programs into long-term community development strategies. In addition, it is promising to study the mechanisms of control and evaluation of the effectiveness of the use of grants in the context of supporting economic growth and stability of territorial communities.

Key words: grant support, business entities, accounting and analytical support, socio-economic development, territorial communities, stabilization, investments, management decisions.

Постановка проблеми. Розвиток економіки України сьогодні супроводжується численними викликами, що зумовлені як внутрішніми, так і зовнішніми факторами. Особливо це стосується територіальних громад, де економічна ситуація значною мірою залежить від стабільного функціонування місцевих суб'єктів господарювання. В умовах посилення конкуренції, економічної нестабільності та постійних змін законодавчого середовища виникає необхідність у вдосконаленні обліково-аналітичного забезпечення суб'єктів господарювання, яке б забезпечувало своєчасне прийняття управлінських рішень та сприяло стабілізації економічної ситуації в регіоні.

За останнє десятиліття економіка України зазнала значних втрат. А особливо останні два роки, у зв'язку з агресією, український бізнес занепав, а деякому малому та середньому бізнесу довелось припинити свою діяльність. Тому діючому бізнесу довелось шукати альтернативні шляхи для стабілізації економічної ситуації своєї діяльності. Деяка частина суб'єктів господарювання була релокована на західну Україну, забезпечивши додаткові надходження до місцевого бюджету. Згідно даних Міністерства фінансів до загального фонду місцевих бюджетів України у 2023

році надійшло 441,9 млрд. грн, що на 43,8 млрд. грн, або 11% більше, ніж у 2022 році [1]. Воєнна агресія негативно вплинула на перспективи функціонування суб'єктів господарювання. У зв'язку з цим держава запровадила активну програму грантової підтримки для представників мікро-, малих і середніх підприємств.

Тому актуальність досліджуваної проблеми зумовлена необхідністю розробки інструментів, які дозволять суб'єктів господарювання ефективно адаптуватися до сучасних економічних умов, зокрема, через вдосконалення системи обліково-аналітичного забезпечення. Ці інструменти мають бути спрямовані на підвищення економічної стійкості суб'єктів господарювання та забезпечення їхньої здатності оперативно реагувати на зміни у зовнішньому середовищі, що в кінцевому підсумку сприятиме зміцненню економічного потенціалу територіальних громад.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питання підтримки бізнесу в умовах війни в Україні також займаються вітчизняні вчені. Зокрема над цим питанням працювали О. П. Борисенко [2], В. В. Дикань, Н. Л. Фролова [3], Т. Ю. Мельник [5], Т. В. Черничко, В. В. Грицько, А. О. Мигович [6], З. І. Кобеля, С. І. Тодорюк [7] та ін.

Вчений О.П. Борисенко виокремив переваги та недоліки інструментів фінансової підтримки малого і середнього бізнесу [2]. В.В. Дикань, Н.Л. Фролова розкрили стратегічні орієнтири державного регулювання суб'єктів малого та середнього бізнесу [3], колектив авторів Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» [4] роблять акцент на розвитку малих аграрних підприємств у ринковому інституційному середовищі. Т.Ю. Мельник проаналізувало проблеми і перспективи розвитку малого і середнього бізнесу в Україні, використовуючи можливості грантового фінансування [5]. Вчені Т.В. Черничко, В.В. Грицько, А.О. Мигович досліджили основні чинники, які сприяють розвитку підприємств малого бізнесу [6]. Науковці З.І. Кобеля, С.І. Тодорюк навели перелік урядових програм фінансової підтримки бізнесу та запропонували додаткові ініціативи підсилення ефективності реалізації грантових програм [7]. Важливість питання розвитку територіальних громад розглянуто у працях [8; 9; 10; 11; 12; 13]. Проте до кінця не досліджено перспективи підтримки грантових програм розвитку суб'єктів господарювання різних галузей і успішне впровадження уже поданих проектів.

Постановка завдання. Мета статті полягає у дослідженні та розробці інструментів, які дозволять

суб'єктам господарювання ефективно адаптуватися до сучасних економічних умов, зокрема, через вдосконалення системи обліково-аналітичного забезпечення.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Розвиток підприємництва має значний вплив на економічний розвиток країни. Тому створення сприятливих умов організації та ведення малого, середнього та великого бізнесу є ключовим завданням уряду України. Це має зменшити проблеми, з якими стикаються підприємства під час їх діяльності, та сприяти швидкій адаптації до змін в економічному середовищі. Для цього необхідне використання ресурсів (фінансових, матеріальних та інших), щоб сприяти підприємницькій ініціативі та підтримувати її учасників, які подані на рис. 1.

Відповідно до пп. 5 ст. 1 Закон України № 848-VIII від 26.11.2015 року «Про наукову і науково-технічну діяльність» грант — фінансові чи інші ресурси, надані на безоплатній і безповоротній основі державою, юридичними, фізичними особами, у тому числі іноземними, та (або) міжнародними організаціями для розвитку матеріально-технічної бази для провадження наукової та науково-технічної діяльності, проведення конкретних фундаментальних та (або) прикладних наукових досліджень, науково-технічних (експериментальних) розробок, зокрема на оплату

Рис. 1. Інструменти залучення фінансових ресурсів
Джерело: розроблено авторами

праці наукових (науково-педагогічних) працівників у рамках їх виконання, за напрямками й на умовах, визначених надавачами гранту [14]. Грантові допомоги можуть бути не тільки у вигляді грошових коштів:

- консультативна допомога;
- надання обладнання;
- стипендія.

Грантові програми є двох видів. Перший — постійно діючі, тобто проекти для розгляду можна подавати протягом поточного року. Другий — грантові програми, для розгляду яких визначено межі певного періоду. Тому перед подачею слід уважно опрацювати всі вимоги. Адже проекти здані пізніше терміну, або невідповідної тематики розглядатися не будуть. Тому, навіть маючи перспективний проект, можливий ризик зазнати невдачі при реалізації. Учасниками грантових проектів можуть бути фізичні особи, вищі навчальні заклади, місцеві освітні агенції, некомерційні організації, інші організації та/або агенції, державні органи.

Процес гранту проходить лінійний життєвий цикл, який включає створення можливостей для фінансування, подання заявок, прийняття рішень про нагородження та успішну реалізацію премії. Подання заявок на отримання фінансової підтримки орієнтовно відбувається в різний період, більшість з яких припадає на кінець літа початок осені (рис. 2).

Після закінчення прийому заявок на ознайомлення з проектом грантодавців в середньому витрачає до 1 місяця, після чого обираються переможці.

Подавати заявки можуть учасник з всієї України, проте є гранти, які створені для конкретних регіонів.

Малий та середній бізнес в Україні створювали близько 60% ВВП і 7 мільйонів робочих місць та забезпечували майже 40% податкових надходжень. Проте у зв'язку з загостренням активних бойових дій майже 50% підприємств припинили свою економічну діяльність, 20% — релокувалися всередині України, а 4,4% — за кордон. Найбільше підприємств релокувалися до таких областей: 24% до Львівської, 14,5% до Закарпатської, 9,8% до Чернівецької, 8,3% до Івано-Франківської; 7,3% до Хмельницької; 6,3% до Тернопільської [15]. Тому починаючи з липня 2022 року, в Україні діє програма державної підтримки бізнесу під назвою «Робота», що надає можливість представникам мікро-, малого та середнього бізнесу отримати безповоротні гранти для розвитку своєї діяльності. А фізичні особи мають змогу розпочати бізнес з нуля та отримати грант до 250000 гривень на власну справу [16]. В табл. 1 подана коротка характеристика грантів «Робота».

З початку запуску програми держава уже інвестувала понад 7,3 млрд. грн в розвиток малого й середнього бізнесу через грантові програми «Робота». На сьогодні грантові кошти отримали вже майже 15 тис. підприємців в усіх регіонах країни. Загалом з початку запуску проекту: за програмою «Власна справа» — видано 13 618 мікрогрантів на 3,2 млрд. грн; на розвиток переробних підприємств — видано 635 грантів на 3,2 млрд. грн; на садівництво та

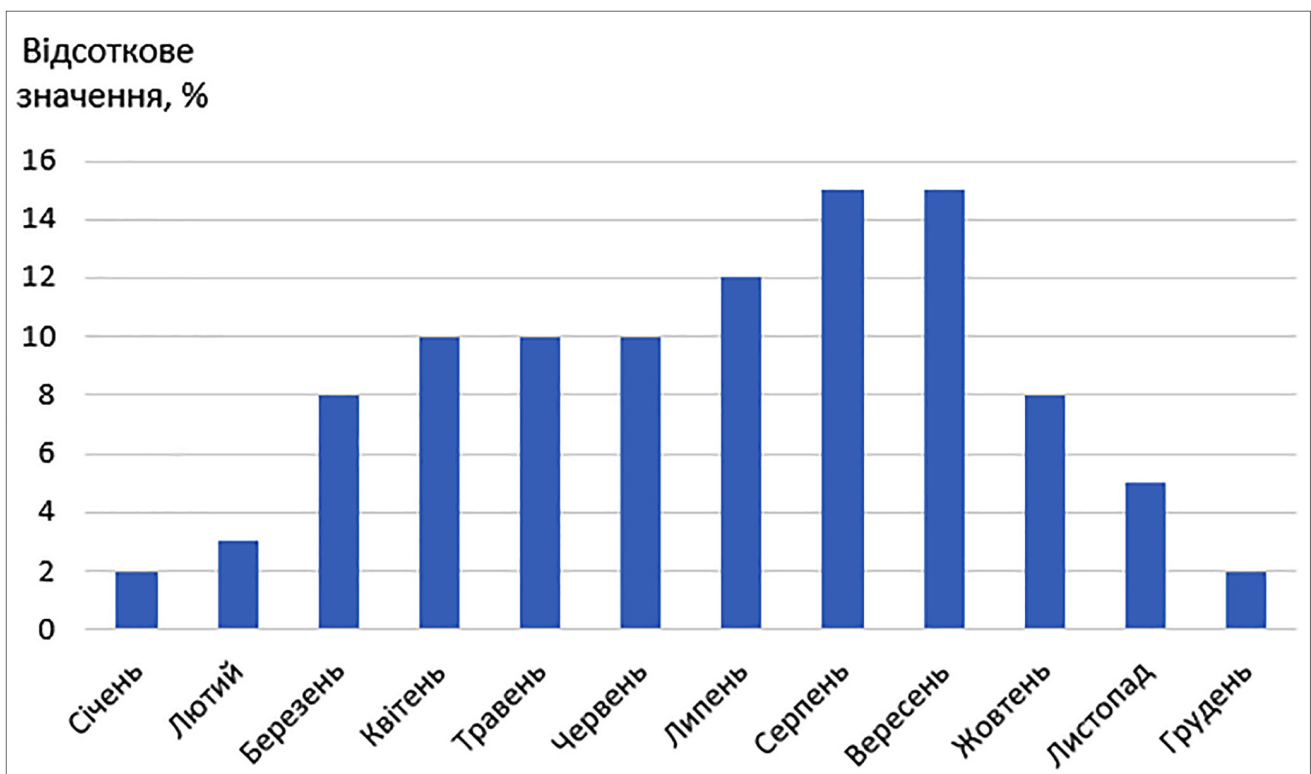

Рис. 2. Середній відсотковий розподіл грантових заявок за рік
Джерело: розроблено авторами

розвиток тепличного господарства — видано 177 грантів на 778 млн. грн; ветеранам та членам їхніх родин — видано 335 грантів на 144 млн. грн.

Гранти є важливим джерелом фінансування для розвитку громад, особливо тих, які стикаються з економічними викликами. Ефективне використання грантових коштів може підтримати реалізацію проєктів, спрямованих на стимулювання економічного зростання, підвищення якості життя та розвиток інфраструктури. Якщо ваш проєкт не підпадає під жоден пункт грантів eРобота, то можна обрати інші грантові програми. Нижче подано деякі конкурсні програми на 2024 рік.

Залучення додаткового фінансування є не настільки простим процесом, як може здатись на перший погляд і потребує ретельної підготовки. Необхідно обрати ту програму, яка підходить під розробку, ознайомитись з деталями, підготувати необхідний пакет документів та не пропустити дедлайни. Адаже половину заявок відхиляють уже на першому етапі через помилки з документацією: неповний пакет документів, невірно складений кошторис або вигадані цифри і т.д. Успішне отримання гранту також не є запорукою вдалого проєкту. Тому необхідно також прораховувати потенційні ризики. Проте гранти можуть стати каталізатором для залучення додаткових інвестицій, зокрема від приватних інвесторів

або іноземних партнерів. Фінансування проєктів за допомогою грантів може сприяти створенню нових та розвитку малих і середніх підприємств. Успішна реалізація проєктів за підтримки грантів може підвищити інвестиційну привабливість громади, залучаючи увагу інших інвесторів та партнерів. Отримання грантових коштів має п'ять ключових етапів.

1. Процедура отримання грантів. Для отримання грантів необхідне подання заявок, підготовка бізнес-планів та фінансових прогнозів, які доводять здатність суб'єктів ефективно використовувати отримані кошти. Наприклад, мале підприємство з виробництва екологічних продуктів подає заявку на грант для розширення виробництва. У заявці підприємство вказує, що кошти будуть спрямовані на придбання нового обладнання, яке підвищить продуктивність на 30%. Після отримання гранту підприємство розробляє план розподілу коштів, який включає купівлю обладнання, навчання персоналу, та покриття витрат на маркетинг.

Розподіл грантових коштів означає детальний план, як витратяться кошти, щоб досягти поставлених цілей. Наприклад, якщо грант надано для цифрової трансформації бізнесу, то розподіл коштів може включати придбання програмного забезпечення для автоматизації виробничих процесів, найм IT-фахівців та впровадження електронної системи управління.

Таблиця 1

eРобота: Гранти від держави на відкриття чи розвиток бізнесу

№ п/п	Програма	Характеристика
1	Своя справа	Програма мікрогрантів до 250 тис. грн. Розрахована на усіх, хто хоче почати чи розвивати свій малий або мікробізнес. Від підприємств для пошиття одягу, СТО, хімічток до кав'ярень, пекарень, перукарень тощо. Кошти можна витратити на придбання обладнання, закупівлю сировини, сплату оренди, послуги маркетингу та реклами, комерційної концесії, лізингу. Отримувач гранту зобов'язаний створити щонайменше одне робоче місце.
2	Новий рівень	Створена для переробних підприємств до 8 млн. грн. Кошти на придбання обладнання для створення або збільшення виробничих потужностей переробних підприємств, зокрема виробництва меблів, будматеріалів, одягу, фурнітури, ліній металообробки, аграрної переробки тощо. Мета програми — збільшити частку переробної продукції, зокрема в експорті. Отримувач гранту зобов'язаний створити до 25 робочих місць.
3	Своя теплиця	На розвиток тепличного господарства. До 7 млн. грн за 2 гектари, але не більше від 70% вартості проєкту. Кошти можна витратити на створення тепличного комплексу, закупівлю посівних матеріалів, закупівлю технічного обладнання. Отримувач гранту зобов'язаний створити від 14 робочих місць.
4	Свій сад	Для створення або розвитку садівництва, ягідництва та виноградарства для висадки та облаштування нового саду, ягіднику, винограднику площею 1–25 га. Гранти надаються на умовах співфінансування — до 400 тис. грн за гектар, але не більше від 70% вартості проєкту висадження насаджень. Працевлаштування 6–10 постійних та 125–425 сезонних працівників, залежно від культури та площі насаджень.
5	IT-стартап (у розробці)	Гранти до 3,5 млн. грн. Грант можна витратити на зарплату працівників, оплату консультативних послуг, купівлю обладнання, науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи, маркетинг. Мета програми — створення нових компаній та робочих місць у сфері високих технологій, а також збільшення IT-експорту. Отримувач гранту зобов'язаний створити від 3 робочих місць в залежності від етапу життєвого циклу стартапу.
6	Старт в IT (у розробці)	Для отримання професії у сфері IT. Кошти на навчання в сертифікованих школах зможуть отримати українці, які не здобували формальну освіту та не мають кваліфікації / досвіду в галузі IT.

Джерело: [16]

2. Ведення обліку отриманих коштів. Обліково-аналітичне ведення грантових коштів включає сукупність заходів, спрямованих на ефективне управління, облік, аналіз і звітування щодо їх використання. Це є ключовим елементом для забезпечення прозорості, підзвітності та досягнення цілей, пов'язаних із використанням фінансових ресурсів, що надаються через грантові програми.

Ведення обліку грантових коштів є одним із ключових критеріїв для дотримання вимог грантодавців і забезпечення прозорості. Для забезпечення прозорості та відокремлення грантових коштів від інших фінансових надходжень суб'єктів господарювання, доцільно відкривати окремий банківський рахунок, на який будуть зараховуватися лише грантові кошти. Це дозволяє контролювати їх використання та спростити процес звітування. Всі операції з грантовими коштами повинні бути відображені на бухгалтерських рахунках суб'єктів господарювання. Це включає фіксацію надходжень, витрат на конкретні проекти та інші фінансові операції,

пов'язані з використанням грантових коштів. Наприклад, придбання обладнання за рахунок гранту повинно бути відображено у відповідних облікових регістрах з посиланням на джерело фінансування. Також необхідне зберігання всіх рахунків, договорів, накладних та інших фінансових документів, пов'язаних з використанням грантових коштів.

3. Моніторинг та аналіз використання грантів. Регулярний аналіз необхідний того щоб відслідкувати, як використовуються грантові кошти, і чи досягаються поставлені цілі. Наприклад, якщо грант отримано для запуску нової лінії продуктів, воно має регулярно перевіряти, чи були витрачені кошти ефективно, і чи є позитивний вплив на виробництво та продажі.

Аналіз ефективності може включати такі показники, як збільшення доходів, зниження витрат, підвищення продуктивності або розширення ринку. Якщо грант використали на закупівлю нового обладнання, аналіз може показати, що це обладнання дозволило знизити витрати на електроенергію на 15% і збільшити виробництво на 20%.

Таблиця 2

Грантові програми для українських виробників

№ п/п	Назва	Характеристика
1	Програма «Будуємо майбутнє української логістики та експорту» від USAID	Для логістичних компаній, асоціацій або виробників логістичного обладнання у сфері сільського господарства, агентств маркетингового аналізу, організаторів бізнес-заходів, неурядових організацій, консалтингових фірм, постачальників навчальних послуг, державних структур. Дедлайн: 31 серпня 2024. Сума: до 500 000 доларів. Податися на грант можна за посиланням: https://era-ukraine.org.ua/grants/
2	Програма Доступ до фінансування та підтримка стійкості ММСП в Україні від уряду Німеччини за підтримки ОщадБанку	Програма кредитування інвестиційних проектів з грантовою та консалтинговою підтримкою операційної діяльності бізнесу. Дедлайн: немає. Сума: – мікро-бізнес до 20 працівників: до 2 мільйонів євро; – малий бізнес до 50 працівників: до 5 мільйонів євро; – середній бізнес до 250 працівників: до 10 мільйонів євро. Податися на грант можна за посиланням: https://www.oschadbank.ua/credit/programa-dostup-do-finansuvanna-ta-pidtrimka-stijkosti-mmsp-v-ukraini-vid-uradu-nimeccini
3	Грантова підтримка консалтингових проектів від EBRD	Надання допомоги підприємствам малого та середнього бізнесу, які потребують професійних знань і досвіду для зростання й забезпечення конкурентоспроможності. Консультації надаються за напрямками: стратегія, маркетинг, система якості, операційна ефективність, фінанси тощо. Дедлайн: немає. Сума: Компенсація 85% вартості проекту (без ПДВ). Податися на грант можна за посиланням: https://www.merezha.ua/grants/ebrd-asb
4	Підтримка українських компаній в інтеграції до Єдиного Ринку ЄС	Фінансова підтримка в поєднанні з додатковими консультаціями для 1500 українських МСП, які планують конкретні заходи, щоб стати більш активними на Єдиному ринку ЄС та успішно співпрацювати з бізнес-партнерами з ЄС. Сума: 2500 євро + консультації. Податися на грант можна за посиланням: https://business.dii.gov.ua/businessbridge-ready4eu
5	Seeds of Bravery	Інноваційні технологічні компанії (стартапи та МСП), що розробляють інноваційні рішення, послуги або продукти. Компанії мають: Дедлайн: оновлюється кожен місяць. Сума: до 60000 євро. Податися на грант можна за посиланням: https://seedsofbravery.eu/

Джерело: розроблено авторами

4. Звітування перед грантодавцями. Подання звітів перед грантодавцями передбачає регулярне інформування про використання коштів. Це може бути квартальний або річний звіт, який включає фінансову звітність та опис досягнень. Наприклад, суб'єкт господарювання, який отримав грант на розробку нового продукту, у звіті надає детальну інформацію про те, як були використані кошти (наприклад, закупівля сировини, найм спеціалістів, маркетингові кампанії) і який результат був досягнутий (наприклад, вихід на новий ринок, збільшення обсягу продажів на 25%).

Нефінансові звіти можуть включати інформацію про створення нових робочих місць, соціальні або екологічні ефекти проекту. Наприклад, можна звітувати про те, що завдяки гранту змогли створити 10 нових робочих місць у громаді, або скоротили викиди CO₂ на 5% завдяки впровадженню енергоефективних технологій.

5. Аудит і контроль. Аудит використання грантових коштів може бути як внутрішнім, так і зовнішнім. Внутрішній аудит проводиться службами суб'єктів господарювання, які оцінюють, чи правильно ведеться облік і чи ефективно використовуються кошти. Наприклад, внутрішній аудит може виявити, що частина коштів не була використана відповідно до плану, і вжити заходів для виправлення ситуації.

Зовнішній аудит часто проводиться на вимогу грантодавців, які хочуть упевнитися, що кошти були використані відповідно до умов гранту. Наприклад, незалежний аудитор може перевірити, чи всі фінансові документи відповідають дійсності, і чи не було зловживань. Аудиторський звіт може бути вимогою для продовження співпраці або отримання додаткового фінансування.

Контроль за дотриманням стандартів означає, що суб'єкти господарювання повинні дотримуватися всіх норм і стандартів, пов'язаних з використанням грантових коштів, таких як вимоги до прозорості, ефективності та звітності. Це допомагає зберегти довіру з боку грантодавців і забезпечити можливість участі в майбутніх грантових програмах.

Також для ефективності можливе вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення. Суб'єкти господарювання можуть впроваджувати програмні засоби для автоматизації обліку та звітування. Це знижує ризик помилок і полегшує процес підготовки звітності. Важливим аспектом є навчання персоналу, відповідального за ведення обліку та аналіз використання грантових коштів. Персонал повинен мати необхідні знання та навички для ефективного управління грантовими ресурсами, дотримання всіх нормативних вимог і своєчасного звітування. Суб'єкти повинні регулярно переглядати свої обліково-аналітичні процедури, щоб адаптувати їх до нових вимог, змін у законодавстві або умов грантових програм. Це дозволяє підтримувати високий рівень відповідності та ефективності у використанні грантових коштів.

Таким чином, обліково-аналітичне ведення грантових коштів є комплексним процесом, який вимагає системного підходу, прозорості, точності та постійного контролю. Ефективне управління грантовими коштами сприяє стабільності та розвитку суб'єктів господарювання, підвищенню його конкурентоспроможності та зміцненню економічного потенціалу територіальних громад.

Висновки і перспективи подальших досліджень. В умовах сучасних економічних викликів грантова підтримка суб'єктів господарювання стала важливим інструментом для стабілізації економічної ситуації в територіальних громадах. Впровадження грантів для мікро-, малих і середніх підприємств дозволяє не лише забезпечити додаткове фінансування, але й сприяє збереженню та розвитку бізнесу, що є критичним для підтримки економічної активності на місцевому рівні. Однак, ефективне використання грантових коштів вимагає вдосконалення системи обліково-аналітичного забезпечення суб'єктів господарювання. Належне ведення обліку, аналіз та моніторинг використання грантів, а також своєчасне та прозоре звітування перед грантодавцями є важливими складовими, що забезпечують досягнення цілей грантових програм. Це дозволяє суб'єктам господарювання не лише виконати вимоги грантодавців, але й покращити внутрішні процеси управління та підвищити свою конкурентоспроможність. Розробка і впровадження ефективних механізмів обліково-аналітичного супроводу грантової підтримки дозволяє суб'єктам господарювання адаптуватися до складних економічних умов, забезпечуючи їх стійкість і здатність оперативно реагувати на зміни у зовнішньому середовищі. Таким чином, вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення суб'єктів господарювання, які отримують грантову підтримку, сприяє не лише розвитку бізнесу, але й зміцненню економічного потенціалу територіальних громад в цілому.

Отже, успішне впровадження грантових програм, підтримане якісним обліково-аналітичним забезпеченням, може стати одним з ключових факторів відновлення і розвитку економіки України, особливо на рівні територіальних громад, що зазнали значних втрат протягом останніх років. Це підкреслює необхідність подальшого дослідження та вдосконалення практик обліку і аналітики в умовах використання грантових коштів для забезпечення стабільності регіональної економіки.

У подальших дослідженнях доцільно зосередити увагу на удосконаленні методів обліково-аналітичного забезпечення грантової підтримки на місцевому рівні, розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення процедур звітності перед грантодавцями та інтеграції результатів грантових програм у довгострокові стратегії розвитку громад. Крім того, перспективним є дослідження механізмів контролю та оцінки ефективності використання грантів у контексті підтримки економічного зростання та стабільності територіальних громад.

Література

1. Міністерство фінансів України. URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/minfin_za_2023_rik_do_zagalnogo_fondu_mistsevikh_biudzhativ_nadiishlo_4419_mlrd_griven-4386 (дата звернення: 02.10.2024).
2. Борисенко О.П. Державні фінансові інструменти підтримки розвитку малого та середнього підприємництва в Україні. *Вісник національного університету цивільного захисту України Серія «Державне управління»*. 2022. № 2(17). URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/16870> (дата звернення: 02.10.2024).
3. Дикань В.В., Фролова Н.Л. Напрями та інструменти державної підтримки розвитку малого та середнього бізнесу в Україні у воєнний час. *Економіка і суспільство*. 2022. № 38. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1309/1263> (дата звернення: 02.10.2024).
4. Лупенко Ю.О., Шпикуляк О.Г., Малік М.Й. та ін. Розвиток малих аграрних підприємств у ринковому інституційному середовищі: індикатори та ефективність / Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» [Лупенко Ю.О., Шпикуляк О.Г., Малік М.Й. та ін.]; за ред. О.Г. Шпикуляка. К.: ННЦ «ІАЕ», 2017. 204 с.
5. Мельник Т.Ю. Державна підтримка та стимулювання розвитку бізнесу в Україні під час дії воєнного стану. *Економіка, управління та адміністрування*. 2022. № 2(100). doi: [https://doi.org/10.26642/ema-2022-2\(100\)-3-11](https://doi.org/10.26642/ema-2022-2(100)-3-11).
6. Черничко Т.В., Грицько В.В., Мигович А.О. Сучасні тенденції, роль та перспективи розвитку підприємств малого бізнесу. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: науковий журнал*. Острогор : Вид-во НаУОА, грудень 2022. № 27(55). С. 29–34. doi: [10.25264/2311-5149-2022-27\(55\)-29-34](https://doi.org/10.25264/2311-5149-2022-27(55)-29-34).
7. Кобеля З.І., Тодорюк С.І. Перспективи розвитку підприємництва у сучасних умовах господарювання. URL: https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6880/A%2b7-8-2023_St12.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 02.10.2024).
8. Баланюк І.Ф., Тижбір Н.З. Сутність економічного механізму розвитку сільських територіальних громад. *Інноваційна економіка*. 2023. № 94. doi: [10.37332/2309-1533.2023.2.9](https://doi.org/10.37332/2309-1533.2023.2.9).
9. Шеленко Д.І., Шпикуляк О.Г., Баланюк І.Ф. Оцінювання результативності використання економічного потенціалу сільських територій регіону: аспекти сталого розвитку. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. Вип. 8(08) 2023. С. 12–16. doi: <https://doi.org/10.32782/dees.8-3>; URL: <http://dees.iei.od.ua/index.php/journal/article/view/217/203>.
10. Шпикуляк О.Г., Шеленко Д.І., Алексеева О.В., Ксенофонтова К.Ю., Суховій А.І. Роль ринку і підприємництва у забезпеченні сталого розвитку сільських територій. *Агросвіт*. 2022. № 20. С. 3–12. doi: [10.32702/2306-6792.2022.20.3](https://doi.org/10.32702/2306-6792.2022.20.3); URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/agrosvit/article/view/617/624> (дата звернення: 02.10.2024).
11. Shpykuliak O., Sakovska O. Agricultural cooperation as an innovation for rural development. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2020. Vol. 6. № 3. P. 183–189. doi: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2020-6-3-183-889>.
12. Малік М.Й., Шпикуляк О.Г., Супрун О.М. Розвиток підприємницької діяльності в аграрному секторі: макро-економічний аспект. *Наук. вісник Ужгородського університету Серія «Економіка»*. 2017. Том 2, Вип. 9. С. 32–37.
13. Шпикуляк О.Г., Ігнатенко М.М., Швець А.А. Концептуальні оцінки реалізації засад інклюзивного розвитку сільських територій за участі агрохолдингових інтегрованих формувань. *Економіка АПК*. 2021. № 3. С. 97–111. doi: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202103097>.
14. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України № 848-VIII. URL: https://ips.ligazakon.net/document/t150848?an=13&ed=2021_03_30 (дата звернення: 02.10.2024).
15. Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України. URL: <https://minre.gov.ua/2023/03/04/za-rik-povnomasshtabnoyi-vijny-v-ukrayini-relokuvalysya-800-kompanij> (дата звернення: 02.10.2024).
16. Програма eРобота. URL: <https://erobota.diia.gov.ua/#start> (дата звернення: 02.10.2024).

References

1. Ministry of Finance of Ukraine. URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/minfin_za_2023_rik_do_zagalnogo_fondu_mistsevikh_biudzhativ_nadiishlo_4419_mlrd_griven-4386 [in Ukrainian].
2. Borysenko O.P. State financial instruments for supporting the development of small and medium-sized enterprises in Ukraine. *Bulletin of the National University of Civil Defense of Ukraine Series “State Administration”*. 2022. No. 2(17). URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/16870> [in Ukrainian].
3. Dykan V.V., Frolova N.L. Directions and tools of state support for the development of small and medium-sized businesses in Ukraine during wartime. *Economy and society*. 2022. No. 38. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1309/1263> [in Ukrainian].
4. Lupenko Yu. O., Shpykuliak O. H., Malik M. I. et al. Rozvytok malykh ahrarnykh pidpryemstv u rynkovomu instytut-siinomu seredovyshchi: indykatory ta efektyvnist [Development of small agrarian enterprises in the market institutional environment: indicators and efficiency]. *Natsionalnyi naukovyi tsentr “Instytut ahrarnoi ekonomiky”*. Lupenko Yu. O., Shpykuliak O. H., Malik M. I. et al.; za red. O. H. Shpykuliaka. K.: NNTs “IAE”. 204 p. [in Ukrainian].
5. Melnyk T. Yu. State support and stimulation of business development in Ukraine during martial law. *Economy, management and administration*. 2022. No. 2(100). doi: [https://doi.org/10.26642/ema-2022-2\(100\)-3-11](https://doi.org/10.26642/ema-2022-2(100)-3-11) [in Ukrainian].
6. Chernychko T. V., Hrytsko V. V., Mygovych A. O. Modern trends, role and prospects of development of small business enterprises. *Scientific notes of the National University “Ostroh Academy”. “Economics” series: a scientific*

journal. Ostrog: Publication of NaUOA, December 2022. No. 27(55). P. 29–34. doi: 10.25264/2311-5149-2022-27(55)-29-34 [in Ukrainian].

7. Kobelya Z. I., Todoryuk S. I. Prospects for the development of entrepreneurship in modern economic conditions. URL: https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6880/A%2b7-8-2023_St12.pdf?sequence=1&isAllowed=y [in Ukrainian].

8. Balanyuk I. F., Tyzhbir N. Z. The essence of the economic mechanism of the development of rural territorial communities. *Innovative economy*. 2023. No. 94. doi: 10.37332/2309-1533.2023.2.9 [in Ukrainian].

9. Shelenko D., Shpykuliak O., Balaniuk I. Assessing the efficiency of using the economic potential of rural territory of the region: aspects of sustainable development. *Digital Economy and Economic Security*. 2023. No. 8(08). P. 12–16 [in Ukrainian].

10. Shpykuliak O., Shelenko D., Aliksieieva O., Ksenofontova K., Sukhovii A. The role of the market and entrepreneurship in ensuring the sustainable development of rural areas. *Agrosvit*. 2022. No. 20. P. 3–12 [in Ukrainian].

11. Shpykuliak O., Sakovska O. Agricultural cooperation as an innovation for rural development. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2020. Vol. 6, No. 3. P. 183–189. doi: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2020-6-3-183-889>.

12. Malik M. Y., Shpykuliak O. H., Suprun O. M. Development of entrepreneurial activity in the agricultural sector: macroeconomic aspect. *Nauk. Bulletin of Uzhhorod University, Series “Economics”*. 2017. Vol. 9 (2). P. 32–37 [in Ukrainian].

13. Shpykuliak O. H., Ignatenko M. M., Shvets A. A. Conceptual assessments of the implementation of the principles of inclusive development of rural areas with the participation of agroholding integrated formations. *Economy APK*. 2021. No. 3. P. 97–111. doi: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202103097> [in Ukrainian].

14. On scientific and scientific and technical activity: Law of Ukraine № 848-VIII. URL: https://ips.ligazakon.net/document/t150848?an=13&ed=2021_03_30 [in Ukrainian].

15. *Ministry of Reintegration of the Temporarily*. URL: <https://minre.gov.ua/2023/03/04/za-rik-povnomasshtabnoyi-vijnyv-ukrayini-rkolovalysya-800-kompanij> [in Ukrainian].

16. *The program is Work*. URL: <https://erobota.diia.gov.ua/#start> [in Ukrainian].